

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Mgr. Aleše Roztočila a soudců JUDr. Jiřího Pally a Mgr. Petry Weissové v právní věci žalobce: **P. V.**, zast. Mgr. Jiřím Klegou, advokátem, se sídlem Bohumínská 1553, Rychvald, proti žalovanému: **Městský úřad Bílovec**, se sídlem 17. listopadu 411, Bílovec, zast. JUDr. Tomášem Panáčkem, advokátem, se sídlem Sborová 81, Fulnek, za účasti osoby zúčastněné na řízení: Severomoravské vodovody a kanalizace Ostrava a.s., IČO 451 93 665, se sídlem 28. října 1235/169, Ostrava, o žalobě na ochranu před nezákonným zásahem spočívajícím v nezahájení řízení o odstranění stavby části vodovodu na pozemku parc. č. XA v k. ú. B. u B., o kasačních stížnostech žalovaného a osoby zúčastněné na řízení proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 9. 2025, č. j. 22 A 19/2023-150,

t a k t o :

- I. Kasační stížnosti žalovaného a osoby zúčastněné na řízení **se z a m í t a j í**.
- II. Žalovaný **je p o v i n e n** zaplatit žalobci na nákladech řízení o kasační stížnosti **6.134,70 Kč** do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku, k rukám právního zástupce žalobce.
- III. Osoba zúčastněná na řízení **je p o v i n n a** zaplatit žalobci na nákladech řízení o kasační stížnosti **6.134,70 Kč** do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku, k rukám právního zástupce žalobce.

O d ů v o d n ě n í :

I. Přehled dosavadního řízení

[1] Žalobce podal u Krajského soudu v Ostravě žalobu na ochranu proti nezákonnému zásahu, který spatřoval v nezahájení řízení o odstranění stavby vodovodu znázorněného na orientačním zákresu sítě ze dne 11. 12. 2017, nacházejícího se na jeho pozemku parc.

č. XA v k. ú. B. u B., obec B. Stavba vodovodu neměla být v žádném případě umístěna na tomto pozemku. Ve stavebním řízení totiž bylo schváleno jiné umístění (v okrajích komunikace, zeleném pásmu). Tato změna nebyla schválena žádným správním orgánem ani nebyla odsouhlasena tehdejším vlastníkem či uživatelem předmětného pozemku.

[2] Krajský soud rozsudkem ze dne 20. 9. 2023, č. j. 22 A 19/2023-42, žalobu zamítl.

[3] Proti tomuto rozsudku podal žalobce kasační stížnost. Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 13. 9. 2024, č.j. 4 As 380/2023-42, rozsudek krajského soudu ze dne 20. 9. 2023, č. j. 22 A 19/2023-42, zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Krajský soud totiž postupoval v rozporu s § 34 odst. 2 s. ř. s., když společnost Severomoravské vodovody a kanalizace Ostrava a.s. (dále též „SmVaK a.s.“), která má jakožto vlastník dotčené stavby vodovodu postavení osoby zúčastněné na řízení, nevyrozuměl o probíhajícím řízení a nevyzval ji k oznámení, zda hodlá uplatňovat práva osoby zúčastněné na řízení podle § 34 odst. 3 s. ř. s.

[4] Krajský soud poté žalobu v dalším řízení za účasti osoby zúčastněné na řízení opět zamítl rozsudkem ze dne 11. 12. 2024, č. j. 22 A 19/2023-104. Nejprve popsal, jakým způsobem proběhla v osmdesátých letech výstavba vodovodu v obci B. a kde se nyní vodovod na pozemku žalobce nachází. Stavba byla zkolaudována v současném trasování, ačkoli původně byla povoleno jiné vedení. Tím byla odchylka legalizována. Ve shodě s žalovaným dospěl k názoru, že nebyly splněny podmínky uvedené v § 129 odst. 1 písm. b) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon) (dále též stavební zákon z roku 2006), k zahájení řízení o odstranění stavby vodovodu na pozemku žalobce. Krajský soud ve shodě s žalovaným a osobou zúčastněnou na řízení poukázal na § 59a zákona č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), který stanoví povinnost vlastníka pozemku strpět na svém pozemku vodní dílo vybudované před 1. 1. 2002 a jeho užívání.

[5] Proti tomuto rozsudku podal žalobce opět kasační stížnost. Nejvyšší správní soud rozsudkem ze dne 24. 7. 2025, č. j. 4 As 16/2025-66, rozsudek Krajského soudu ze dne 11. 12. 2024, č. j. 22 A 19/2023-104, zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Z výkresu „*SmVaK – VODOVOD I. a II. STAVBA B. PROVOZNÍ ŘÁD*“ a výkresu „*MěNV B., B., VODOVOD 2. STAVBA*“ z 06/1985 zjistil skutečnou trasu vodovodu. Přisvědčil námitce žalobce, že vedení vodovodu přes jeho pozemek bylo realizováno v rozporu se schválenou projektovou dokumentací, neboť zkolaudovaná trasa vodovodu se liší od jeho umístění dle stavebního povolení, které vychází z projektové dokumentace.

[6] Kolaudačním rozhodnutím Okresního národního výboru Nový Jičín ze dne 15. 6. 1987, č.j. VLHZ/4685/86/Pe-235, bylo schváleno užívání vodovodu, včetně jeho části vybudované v rozporu se stavebním povolením. Obdobnou situací se zabýval Nejvyšší správní soud v rozsudku ze dne 14. 5. 2008, č. j. 3 As 11/2007-92, který vyloučil možnost legalizace stavby postavené v minulosti v rozporu se stavebním povolením kolaudací dle stavebního zákona z roku 1976. Jestliže vodovod byl zkolaudován v odlišné trase od stavebního povolení, nepředstavuje to legalizaci změny trasy vodovodu oproti

pokračování

stavebnímu povolení, a to tím spíš, že ve výroku ani v odůvodnění kolaudačního rozhodnutí k tomu stavební úřad nic neuvedl. Stavební úřad nemohl konkludentně zhojit rozpor stavby se stavebním povolením. Stavební úřad kolaudačním rozhodnutím schválil užívání vodovodu provedeného v rozporu se stavebním povolením, což odporovalo tehdy platné právní úpravě (§ 81 a § 88 odst. 1 písm. b) stavebního zákona z roku 1976].

[7] Účelem § 59a vodního zákona je ochrana existujících vodních děl ve veřejném zájmu, nikoliv legalizace staveb, které byly zjevně realizovány v rozporu s právními předpisy. Toto ustanovení vodního zákona nemá žádný vliv na to, zda jsou splněny podmínky pro zahájení řízení o odstranění stavby uvedené § 129 odst. 1 písm. b) stavebního zákona z roku 2006, resp. § 250 odst. 1 písm. b) nového stavebního zákona, a nelze z něj tudíž ani dovozovat, že žalovaný nebyl povinen zahájit řízení o odstranění stavby. Z usnesení Ústavního soudu ze dne 29. 8. 2024 sp. zn. II. ÚS 433/24 vyplývá, že § 59a vodního zákona se týká soukromoprávní problematiky tzv. neoprávněných staveb, tj. staveb zřízených na pozemku jiného vlastníka bez potřebného právního titulu. V projednávané věci jde naproti tomu o posouzení, zda předmětná část vodovodu je stavbou nepovolenou.

[8] Krajský soud následně ve věci znovu rozhodl v záhlaví označeným rozsudkem. Na základě výše uvedených závěrů Nejvyššího správního soudu výrokem I. určil, že bylo nezákonným zásahem žalovaného nezahájení řízení o odstranění stavby části vodovodu na pozemku parc. č. XA v rozsahu, který je v rozporu se stavebním povolením z 31. 1. 1985 (trasa vodovodu znázorněná na výkresu SmVaK – VODOVOD I. A II. STAVBA B. PROVOZNÍ ŘÁD z 11/1986 mezi bodem A2 a A4 a od bodu A4 ve směru k bodu A5 po hranici pozemku parc. č. XA s pozemkem parc. č. XB, vše v k. ú. B. u B., obec B.). Výrokem II. přikázal žalovanému zahájit řízení o odstranění části vodovodu uvedené ve výroku I. tohoto rozsudku, a to ve lhůtě 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

II. Obsah kasačních stížností a vyjádření účastníků řízení

II. a) Kasační stížnost žalovaného

[9] Žalovaný proti tomuto rozsudku krajského soudu podal kasační stížnost, v níž namítl, že krajský soud určil nezákonný zásah v rozporu se závazným právním názorem Nejvyššího správního soudu, neboť odlišně vymezil část stavby (vodovodu) provedenou v rozporu se stavebním povolením. Závěry Nejvyššího správního soudu se vztahují na celou stavbu, tudíž nelze nařídít odstranění pouze její části. Postupem dle rozsudku krajského soudu by i nadále docházelo k dotčení práv žalobce ochranným pásmem vodovodního řádu u hranice pozemků parc. č. XA a XC v k. ú. B. u B. Takový postup zakládá opětovný nezákonný zásah stavebního úřadu do práv žalobce. Stavební úřad se tedy nemůže rozhodnutím krajského soudu řídit.

[10] Nejvyšší správní soud ve svém předchozím rozsudku aplikoval současný právní rámec ošetřující dotčení vlastnických práv žalobce na případ, kdy zákonem platným

v době povolování kolaudace stavby tato práva zohledněna nebyla. Jedná se o retroaktivní zneužití práva bránit se proti správnímu orgánu, který nezahájí řízení z moci úřední, osobou, která není věcně legitimována k podání žaloby. Tuto legitimaci nelze retroaktivně zakládat tím, že žalobci jsou přiznána práva, jimiž jeho právní předchůdce nedisponoval. V době povolování a kolaudace stavby nebyl vlastník stavebního pozemku daného charakteru (zemědělsky obdělávaná půda) účastníkem stavebního řízení ve věci povolení staveb daného charakteru (podzemní technická infrastruktura). Tudíž i v hypotetickém případě, kdy by byl dotčen pozemek žalobce daného charakteru nad rámec pozemků vymezených ve stavebním povolení, nebyl by žalobce účastníkem projednání této změny. Postulát Nejvyššího správního soudu, že změna stavby oproti projektové dokumentaci pro stavební povolení zasáhla do práv tehdejšího vlastníka stavebního pozemku, je zcela mylný a hrubě zasáhl do práv třetí strany. Posouzení Nejvyššího správního soudu je ryze účelové a ignorující tehdejší právní rámec a z něj vyplývající procesní zvyklosti, v jejichž světle došlo k přesunu stavby z jedné části zemědělsky obhospodařovaného pozemkového bloku do části jiné s nulovým dopadem do práv jeho uživatele.

[11] Byť je rozsah provedené změny písemně uveden pouze v kolaudačním protokolu, nezakládá tato skutečnost nelegálnost kolaudačního rozhodnutí. Nejvyšší správní soud chybně dovozuje, že stavební úřad nespojil s kolaudací řízení o změně stavby před dokončením Ustanovení § 81 odst. 4 stavebního zákona z roku 1976, o které Nejvyšší správní soud opírá svůj názor, však nestanovilo povinnost, nýbrž možnost, a to výhradně pro povolení změny stavby před jejím dokončením podle § 68 odst. 3 téhož zákona. Závěr Nejvyššího správního soudu, že stavební úřad kolaudačním rozhodnutím schválil užívání vodovodu provedeného v rozporu se stavebním povolením, je nepřezkoumatelný, neboť rezignuje na zevrubné posouzení hlediska procesní ekonomie řízení před stavebním úřadem a současně ignoruje hypotetickou možnost vedení řízení o povolení změny stavby před jejím dokončením a nedochování podkladů pro jeho provedení. Stavební úřad v dalším řízení nepochybně neunesse důkazní břemeno ohledně nelegálnosti stavby.

[12] Stěžovatel namítl porušení zásady právní jistoty a narušení dlouhotrvajícího pokojného stavu. Žalovanému bylo nařízeno vést řízení v rozporu s jeho pravomocným rozhodnutím. Jde o vnitřní rozpor výkonu pravomoci správního orgánu. Žalovaný jakožto stavební úřad svým kolaudačním rozhodnutím vyslovil právní názor, který není platnou legislativou zmocněn revidovat.

[13] V souvislosti s aplikací § 59a vodního zákona stěžovatel vyjádřil přesvědčení, že kasační stížností napadený rozsudek byl vydán v rozporu s rozsudkem ze dne 26. 2. 2024, č. j. 4 As 30/2022-47, v němž Nejvyšší správní soud řešil případ dodatečného povolení stavby a zamítl kasační stížnost vlastníka pozemku, na kterém byla stavba umístěna bez jeho souhlasu, přičemž vyšel z § 59a vodního zákona. Závěrem stěžovatel namítl absenci pasivní legitimace, kdy žalovaným by mělo být město Bílovec, a nikoli městský úřad Bílovec, který nemá subjektivitu a není tedy pasivně legitimován.

II. b) Kasační stížnost osoby zúčastněné na řízení

pokračování

[14] Osoba zúčastněná na řízení (dále též „stěžovatelka“) podala proti rozsudku krajského soudu rovněž kasační stížnost. Vyjádřila přesvědčení, že čistě formalistický přístup soudu může mít významný dopad nejen na stěžovatelku, ale na všechny vodárenské společnosti v Česku, resp. všechny vlastníky vodních děl a v konečném důsledku i na odběratele. Krajský soud nevzal v úvahu ochranu, kterou se zákonodárce pokusil dát vybrané skupině vodních děl definovaných v § 55 vodního zákona doplněním § 59a do vodního zákona novelou provedenou zákonem č. 182/2024 Sb. Je zjevné, že zákonodárce si byl vědom skutečnosti, že v minulosti (před 1. 1. 2002) byla vodní díla umisťována na cizí pozemky mnohdy bez potřebných povolení a souhlasů. Zároveň si byl vědom společenského významu a důležitosti staveb vodních děl pro společnost.

[15] Není možné oddělit soukromé právo od veřejného tak, jak to provedl Nejvyšší správní soud ve svém zrušujícím rozsudku, když rezignoval na účel § 59a vodního zákona a jal se napravovat „křivdy“, ke kterým v minulosti mohlo docházet. V této souvislosti stěžovatelka poukázala na závěry uvedené v rozsudku NSS ze dne 13. 8. 2020, č. j. 1 As 268/2019-41. Upozornila, že v řízení u Okresního soudu v Ostravě pod sp. zn. 34 C 450/2018 žalobce požadoval částku 550 000 Kč a následně požádal o přerušení řízení z důvodu mimosoudního vyřešení věci formou přeložení vodovodu. K dohodě o přeložce však nedošlo, navrhovaná trasa žalobci nevyhovovala. Následně bylo řízení u Okresního soudu v Ostravě zastaveno z důvodu zmeškání lhůty pro pokračování v řízení žalobcem.

[16] Stěžovatelka krajskému soudu vytknula, že neumožnil stěžovatelům vyjádřit se k závěrům uvedeným v předchozím rozsudku Nejvyššího správního soudu, čímž stěžovatelům upřel právo na spravedlivý proces.

[17] Soud ve svém rozhodnutí přiznává žalobci jakožto vlastníku pozemku větší ochranu než mu, resp. jeho právnímu předchůdci náležela v době, kdy byla předmětná stavba vodovodu realizována. V řízení bylo opakovaně poukazováno na § 58 stavebního zákona z roku 1976. Bylo prokázáno vydání územního povolení pro pozemek p. č. XA v k. ú. B. u B., resp. že tvrzení žalobce, že vodovod vůbec neměl vést po jeho pozemku neodpovídá zjištěnému skutkovému stavu (bod 9 rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 18. 9. 2025).

[18] Rozsudek NSS č. j. 3 As 11/2007-92, který používá krajský soud stejně jako Nejvyšší správní soud pro podporu stanoviska, že pro posouzení legálnosti stavby není podstatné kolaudační rozhodnutí, nýbrž její soulad se stavebním povolením a územním rozhodnutím, nepovažuje stěžovatelka za přílehlavý. Krajský soud se totiž nevypořádal s existencí § 59a vodního zákona, který v době vzniku předmětného judikátu ještě nebyl součástí právního řádu.

[19] S poukazem na závěry uvedené v rozsudku NSS č. j. 8 As 84/2023-71 stěžovatelka uvedla, že žaloba měla být odmítnuta pro zneužití práva. Rozsudkem krajského soudu byl porušen princip právní jistoty, kdy zásahy veřejné moci do soukromé sféry by měly být limitovány během času a konstrukcí subjektivních a objektivních lhůt upravených

v právním řádu. Doba od umístění sítě na pozemek žalobce a podání zásahové žaloby tyto lhůty vysoce překračuje. Dochází tak k vědomému narušení pokojného stavu trvajících od 80. let minulého století. Stěžovatelka upozornila, že žalobce měl možnost dosáhnout svého cíle – vymístění sítě ze svého pozemku, případně poskytnutí náhrady za umístění podle § 59a vodního zákona dohodou se stěžovatelkou, případně rozsudkem příslušného soudu, avšak tuto možnost svým jednáním, resp. nekonáním zmařil. Tato skutečnost ale nemůže jít k tíži stěžovatelky.

II. c) Další podání stran

[20] Žalobce ve **vyjádření ke kasační stížnosti žalovaného** uvedl, že krajský soud se při stanovení rozsahu části vodovodu, která má být předmětem odstraňovacího řízení, neodklonil od právního názoru Nejvyššího správního soudu, ale jeho závěry upřesnil s ohledem na konkrétní vymezení bodů trasy a aktuální parcelní stav v katastru nemovitostí. Nelze proto hovořit o rozporu mezi rozsudky Nejvyššího správního a krajského soudu. Z hlediska postupu stavebního úřadu je podstatné, že závěry Nejvyššího správního i krajského soudu se týkají téhož úseku vodovodu a vzájemně se doplňují. Stavební úřad je povinen vycházet z vymezení obsaženého v rozhodnutí krajského soudu, které rozvíjí závěry Nejvyššího správního soudu způsobem umožňujícím jejich praktickou vykonatelnost.

[21] Tvrzení stěžovatele o retroaktivním výkladu práva je nepřesné a neodpovídá závěrům Nejvyššího správního soudu, který neaplikoval nový právní rámec na minulou situaci, ale posuzoval důsledky nezákonného stavu, který trvá dodnes. Předchozí rozsudek Nejvyššího správního soudu nezasáhl do právní jistoty, ale chránil vlastnické právo žalobce vůči stavbě, která byla již v době svého kolaudačního schválení provedena v rozporu s tehdy platným stavebním zákonem z roku 1976. Nejvyšší správní soud nehodnotil jednání stavebního úřadu podle současných předpisů, nýbrž aplikoval právní stav účinný v době kolaudace. Správně vyšel z principu, že účinky nezákonného správního aktu přetrvávají a mohou se dotýkat i právních nástupců původního vlastníka. Vlastník pozemku, na němž se stavba vodovodu nachází, je proto oprávněn domáhat se ochrany proti zásahu, který z nezákonného rozhodnutí vyplývá. Jelikož stavba vodovodu byla provedena a zkolaudována v jiném rozsahu a umístění, než bylo povoleno, přetrvává její dopad do vlastnického práva žalobce.

[22] Argumentace, že Nejvyšší správní soud nesprávně dovodil povinnost stavebního úřadu vést řízení o změně stavby před dokončením a že taková povinnost v době vydání kolaudačního rozhodnutí neexistovala, pomíjí § 81 odst. 4 stavebního zákona z roku 1976. Nejvyšší správní soud na toto ustanovení odkázal a konstatoval, že v posuzované věci k takovému postupu nedošlo, ačkoli rozsah změn vodovodního vedení byl zásadní. Stavební úřad tak postupoval v rozporu se zákonem, když kolaudoval stavbu provedenou v jiném směru a v delším rozsahu, než jak byla povolena, aniž by o změně vedl řízení. Nejvyšší správní soud nepřekročil meze tehdejší právní úpravy, ale aplikoval ji způsobem odpovídajícím jejímu znění a účelu. Žalovaný nesprávně zaměňuje možnost tolerovat nepodstatné odchylky s povinností řešit podstatné změny. Změna trasy vodovodu

pokračování

o desítky metrů a její vedení přes jiné části, než byly uvedeny ve stavebním povolení, nemůže být kvalifikována jako nepodstatná odchylka. Závěry Nejvyššího správního soudu neznamenaají retroaktivní aplikaci práva ani zavedení nové povinnosti, nýbrž odkazují na zákonné mechanismy již tehdy platné.

[23] Námitky žalovaného, že závěry Nejvyššího správního soudu porušují zásadu právní jistoty a narušují dlouhodobě ustálený pokojný stav vycházejí z nesprávné analogie a záměn skutkových okolností. Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, na které žalovaný odkazuje, se týkala zcela odlišných skutkových situací, v nichž žalobci dlouhodobě akceptovali stavbu, která byla na jejich pozemcích zjevná a jejich práva byla dotčena desítky let. Žalobce se však o skutečném vedení předmětné stavby dozvěděl zcela náhodou až v roce 2018. Nelze proto dovozovat opoždění na straně žalobce ani zneužití práva. Ani samotná obec neměla o skutečném vedení vodovodního řádu vědomost a musela je dodatečně ověřovat.

[24] Zásady právní jistoty a zachování pokojného stavu se uplatní pouze, pokud dotčený stav byl po dlouhou dobu objektivně nezpochybnitelný a legitimní, což zde neplatí. Nezákonná kolaudace vodovodu nemůže být konvalidována časem. Na rozdíl od případu žumpy ve věci sp. zn. 8 As 84/2023, která byla vybudována s povolením a nebyla nikdy předmětem sporu, zde došlo ke zkolaudování stavby mimo rámec povolení. Tento rozdíl je z hlediska právní jistoty zásadní a nelze hovořit o pokojném stavu, který by bylo třeba chránit. Argumentace založená na plynutí času nemůže obstát, neboť žalobce se domáhá ochrany proti zásahu, který trvá. Plynutí času nemůže založit právní jistotu na nezákonném stavu. Opačný přístup by znamenal, že by stavebník a žalovaný mohli těžit z nezákonnosti. Rovněž nelze hovořit o narušení pokojného stavu, pokud tento stav vznikl na základě vadného správního aktu. Právní jistotu lze chránit pouze tehdy, pokud se opírá o zákonný a legitimní základ. Nezákonné kolaudační rozhodnutí takový základ nepředstavuje. Tvzení o nedostatku pasivní legitimace žalovaného je zcela neopodstatněné, neboť žalovaným je správně Městský úřad Bílovec jakožto správní orgán.

[25] Ve **vyjádření ke kasační stížnosti osoby zúčastněné na řízení** žalobce uvedl, že původní projektová dokumentace a stavební povolení k I. etapě výstavby vodovodu jasně stanovily vedení vodovodu v okrajích komunikací v zelených pásích. Vedení vodovodu středem pozemku žalobce není nikde doloženo ani odůvodněno. Neexistuje žádné správní rozhodnutí, které by tuto změnu trasy schválilo. Změna vedení vodovodu nebyla drobnou odchylkou, ale zcela zásadním odklonem od povolené trasy. Jednalo se o změnu, která dle tehdejší právní úpravy vyžadovala nové posouzení projektové dokumentace, nové územní rozhodnutí nebo změnu stavebního povolení a vyjádření vlastníků dotčených pozemků. Nic z toho neproběhlo. Změna byla provedena zcela mimo zákonný režim, nebyla schválena stavebním úřadem a není součástí žádné verze projektové dokumentace. Důsledkem je dlouhodobá blokáce rozvoje obce, neboť současná trasa vodovodu blokuje centrální pozemek obce, který je dle územního plánu zastavitelný a určen k rozvoji obce. Ani obec neměla o skutečném vedení vodovodu vědomost. Veřejný zájem nesměřuje k zachování nezákonně položené stavby, ale k tomu, aby technická

infrastruktura byla umístěna v souladu se stavebním právem a vedena v místech, která nebrání budoucímu rozvoji.

[26] Stěžovatelka nesprávně uvádí, že krajský soud použil nepřiléhavou judikaturu týkající se odstranění starších staveb. Krajský soud totiž neřešil otázku odstranění či ponechání vodovodního řadu, ale posuzoval zákonnost zásahu spočívajícího v nezahájení řízení o odstranění černé stavby pro nezákonné umístění vodovodu. Žalobce poukázal na bod 96 rozsudku Nejvyššího správního soudu sp. zn. 3 As 11/2007 a konstatoval, že kolaudace trasy vodovodu v trase neodpovídající stavebnímu povolení z roku 1985 nemohla zhojit nezákonně provedenou změnu trasy.

[27] Neobstojí ani argumentace stěžovatelky, že žaloba představuje zneužití práva. Jedná se totiž o dlouhodobě trvající zásah do vlastnického práva bez odpovídajícího právního titulu a v rozporu se stavebním povolením. Žalobce nemohl dříve účinně uplatnit námitky, protože o protiprávnosti stavu nevěděl až do roku 2018 a ani vědět nemohl. Nelze mu tedy přičítat akceptaci protiprávního stavu. Od okamžiku, kdy se o stavbě dozvěděl, postupoval aktivně vůči správním orgánům. Princip právní jistoty chrání především vlastníka, nikoli osobu užívající jeho pozemek bez titulu. Právní jistota nemůže legitimizovat dlouhodobý zásah do vlastnického práva bez právního titulu. Soudní ochranu nelze odepřít jen s odkazem na délku trvání zásahu. V posuzovaném případě okolnosti svědčí pro žalobce. Nelze proto akceptovat závěr stěžovatelky, že by samotná uplynulá doba od vybudování vodovodu vedla k odmítnutí žaloby pro zneužití práva.

[28] V případech, na které stěžovatelka odkazuje, bylo prokázáno, že žalobce o zásahu věděl po velmi dlouhou dobu, měl reálně možnost se bránit, přesto žádné kroky nečinil a faktický stav bez výhrad akceptoval. Nejvyšší správní soud v těchto případech zdůrazňoval, že institut zneužití práva nelze použít paušálně, ale právě pro extrémní případy pasivity žalobce. Závěr stěžovatelky, že zásahová žaloba měla být obdobně jako ve věci sp. zn. 8 As 84/2023 odmítnuta, je tedy založena na nepřiléhavém srovnání skutkového stavu a na vytržení jednotlivých právních vět z kontextu.

[29] K poukazu stěžovatelky na možnost uzavření dohody žalobce uvedl, že právo domáhat se ochrany před nezákonným zásahem není podmíněno předchozím vyčerpáním soukromoprávních prostředků. Náhrada dle § 59a vodního zákona je jednou z možných forem kompenzace, nikoli povinností vlastníka. Pokud žalobce trvá na respektování svého vlastnického práva a odmítá dlouhodobé bezplatné umístění cizí stavby na svém pozemku, jde o legitimní výkon práva, nikoli o jeho zneužití. Nelze po něm spravedlivě požadovat, aby namísto odstranění zásahu přistoupil na trvalou zátěž v podobě stavby a spoléhal pouze na finanční kompenzaci. Případná ekonomická a organizační náročnost přeložení vodovodu nebo jiného technického řešení nemůže odůvodnit trvalé omezení vlastnického práva žalobce bez právního titulu.

[30] Žalovaný ve **vyjádření ke kasační stížnosti stěžovatelky** uvedl, že její námitky považuje za relevantní. Za určující pro posouzení věci označil, že vodní dílo bylo v době své výstavby podrobeno stavebnímu i kolaudačnímu řízení v intencích tehdy účinného

pokračování

stavebního zákona. Vlastník pozemku tehdy nebyl účastníkem stavebního ani kolaudačního řízení, neboť to právní úprava ani správní praxe nevyžadovaly. Neexistuje žádná zákonná úvaha, že by § 59a vodního zákona dopadal jen na vodní díla řádně povolená. Ustanovení § 59a vodního zákona funguje jako nezbytný korektiv bránící tomu, aby byla nejistota historického skutkového stavu jednostranně připsána k tíži vlastníka vodního díla. Ústavní soud v usnesení sp. zn. II. ÚS 433/24 tuto funkci opomenul, když připustil řízení o odstranění stavby bez rozlišení mezi skutečně nepovolenou stavbou a stavbou historickou, jejíž povolovací proces není již objektivně rekonstruovatelný. Pokud by bylo možné odstranit vodní dílo vybudované před 1. 1. 2022 bez ohledu na existenci zákonného věcného břemene, vedlo by to k absurdnímu výsledku, že zákonné věcné břemeno by mohlo být zmařeno správním rozhodnutím o odstranění stavby, přestože zákon s takovým výsledkem nepočítá a dokonce předpokládá, že historická vodní díla mají být zachována. Takový postup by popřel základní smysl § 59a vodního zákona a vedl by k zásahu do právní jistoty vlastníka vodního díla, který je zvláštním režimem chráněn. V takové situaci musí být při posuzování nepovolené staré zkolaudované stavby volen mimořádně zdrženlivý přístup, jak jej požaduje rozšířený senát Nejvyššího správního soudu ve věci ŽAVES. Závěr o nepovolenosti stavby nelze založit na prostém porovnání tras vedených ve výkresech, natož na retroaktivní aplikaci zákonných norem. Vyžaduje mnohem hlubší a preciznější úvahu, než na základě které Nejvyšší správní soud dospěl k právnímu názoru v předchozím rozsudku. Tato úvaha vytváří svou kolizi s právním názorem rozsudku ŽAVES judikatorní diskontinuitu. Postup žalobce naplňuje znaky zneužití zásahové žaloby ve smyslu bodu 88 rozsudku ŽAVES. Správní soudní řízení žalobce využívá nikoli k ohraň před nezákonným zásahem správního orgánu, nýbrž jako nástroj k dosažení stejného výsledku, kterého nedosáhl v civilním řízení.

III. Posouzení kasačních stížností

[31] Nejvyšší správní soud nejprve posoudil zákonné náležitosti kasačních stížností a konstatoval, že kasační stížnosti byly podána včas, osobami oprávněnými, proti rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná. Stěžovatel je v souladu s § 105 odst. 2 s. ř. s. zastoupen advokátem a za stěžovatelku v souladu s tímto ustanovením jedná zaměstnankyně s vysokoškolským právnickým vzděláním. Poté Nejvyšší správní soud přezkoumal důvodnost kasačních stížností dle § 109 odst. 3 a 4 s. ř. s., v mezích jejich rozsahu a uplatněných důvodů. Neshledal přitom vady podle § 109 odst. 4 s. ř. s., k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

[32] Kasační stížnosti nejsou důvodné.

III. a) Kasační stížnost žalovaného

[33] Jedná se o kasační stížnost proti již o třetímu rozsudku krajského soudu v této věci (předchozí dva rozsudky krajského soudu totiž Nejvyšší správní soud zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení). Podle § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. platí, že *kasační stížnost je dále nepřipustná proti rozhodnutí, jímž soud rozhodl znovu poté, kdy jeho původní rozhodnutí bylo zrušeno Nejvyšším správním soudem; to neplatí, je-li jako důvod kasační stížnosti namítáno, že*

se soud neřídil závazným právním názorem Nejvyššího správního soudu. Proto se Nejvyšší správní soud nejprve zabýval přípustností kasační stížnosti.

[34] Nejvyšší správní soud k takové situaci uvedl v bodech 20 a 21 rozsudku ze dne 24. 10. 2012, č. j. 6 As 35/2012-49, že „judikatura týkající se ustanovení § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. se vztahuje zásadně na případy, kdy kasační stížnost podává opětovně tentýž účastník řízení, tedy ten, jehož kasační stížnosti bylo ve zrušujícím rozsudku Nejvyššího správního soudu vyhověno. I z tohoto důvodu judikatura užívá termín opakovaná kasační stížnost (srov. např. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 3. 2011, č. j. 1 As 79/2009-165). Ve vztahu k druhému účastníku řízení, tedy tomu, který dosud v řízení kasační stížnost nepodal, by bylo ustanovení § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. aplikovatelné v případě, kdy by tento účastník brojil proti závěrům krajského soudu, které jsou výsledkem aplikace právního názoru Nejvyššího správního soudu v předcházejícím zrušujícím rozsudku: „Ustanovení § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. limituje přípustnost kasační stížnosti ve vztahu k otázkám již dříve v téže věci Nejvyšším správním soudem závazně posouzeným“ (srov. již citované usnesení č. j. 1 As 79/2009-165). V nyní projednávané věci se tedy Nejvyšší správní soud nemohl, pro jejich nepřipustnost, zabývat námitkami stěžovatele, které směřovaly proti závěrům Nejvyššího správního soudu vysloveným v předcházejícím rozsudku.“

[35] Nejvyšší správní soud se proto z důvodu nepřipustnosti podle § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s. nemohl zabývat argumentací stěžovatele, v níž zpochybňuje závěry vyslovené v předchozím zrušujícím rozsudku Nejvyššího správního soudu a dovozuje, že Nejvyšší správní soud věc nesprávně, nezákonně a nedostatečně posoudil, když retroaktivně a nesprávně aplikoval právo, chybně dovodil, že stavební úřad nespojil s kolaudací řízení o změně stavby před dokončením, vycházel z nepřiléhavé judikatury a rezignoval na procesní ekonomii.

[36] Nejvyšší správní soud v bodu 56 svého předchozího rozsudku ze dne 24. 7. 2025, č. j. 4 As 16/2025-66 (dále též „předchozí rozsudek“), vyslovil závazný právní názor, že žalovaný jednal v rozporu se zákonem, když nezahájil řízení o odstranění stavby části vodovodu umístěné na pozemku žalobce p. č. XA k. ú. B. u B. v dále specifikovaném rozsahu, který je v rozporu se stavebním povolením. Tento závěr Nejvyššího správního soudu se týkal pouze části vodovodu umístěné na výše uvedeném pozemku žalobce. Netýkal se celé části vodovodu vybudované a zkolaudované v rozporu s kolaudačním povolením, kterou Nejvyšší správní soud dále popsal, či snad celé stavby vodovodu, jak uvádí stěžovatel v kasační stížnosti. Krajský soud tedy určil nezákonný zásah ve výroku I. napadeného rozsudku v souladu se závazným právním názorem Nejvyššího správního soudu, neboť jej zcela správně vztáhl k části vodovodu vybudované v rozporu se stavebním povolením z 31. 1. 1985 na výše uvedeném pozemku žalobce. Stěžovatelem zmíněná skutečnost, že do práv žalobce bude zasahovat ochranné pásmo vodovodního řádu u pozemků parc. č. XA a XC v k. ú. B. u B., nijak nesouvisí s předmětem posuzované věci. Stěžovatel se proto mýlí, když na základě těchto skutečností dovozuje, že se jakožto stavební úřad nemůže rozhodnutím krajského soudu řídit. Nic navíc stěžovateli nebrání zahájit a vést řízení o nařízení odstranění stavby vodovodu vymezené šířeji než pouze té části nacházející se na pozemku žalobce.

pokračování

[37] Přesvědčení stěžovatele, že stavební úřad v dalším řízení nepochybně neunese důkazní břemeno o nelegálnosti stavby, Nejvyšší správní soud nesdílí. V předcházejícím rozsudku náležitě vysvětlil, že ze zjištěného skutkového stavu vyplývá, že stavba vodovodu je v určité části v rozporu se stavebním povolením. V bodu 56 předchozího rozsudku vyslovil, že žalovaný nejednal v souladu se zákonem, pokud na základě podnětu stěžovatele ne zahájil podle § 129 stavebního zákona z roku 2006 (resp. nyní dle § 250 až 252 nového stavebního zákona) z moci úřední řízení o nařízení odstranění stavby části vodovodu umístěné na pozemku žalobce v rozsahu, který je v rozporu se stavebním povolením. Z výše uvedeného je zřejmé, že v posuzované věci byly splněny podmínky pro zahájení řízení o odstranění stavby podle § 129 odst. 1 písm. b) stavebního zákona z roku 2006, resp. § 250 odst. 1 písm. b) nového stavebního zákona. Rozhodující je rozpor části stavby vodovodu se stavebním povolením, nikoli skutečnost, že stavební povolení a kolaudační rozhodnutí jsou v právní moci. Navíc je třeba poukázat na to, že výrokem napadeného rozsudku byl stěžovatel zavázán k zahájení řízení o nařízení odstranění specifikované stavby, nikoli k vydání rozhodnutí o konkrétním obsahu. Způsob rozhodnutí v řízení o nařízení odstranění stavby může být ovlivněn dalšími důkazy, které v něm mohou být uplatněny, resp. nelze ani vyloučit dodatečné povolení předmětné stavby, shledá-li stavební úřad, že pro to byly splněny zákonem předvídané podmínky.

[38] Stěžovatel v souvislosti se zásadou právní jistoty a ochranou pokojného stavu poukázal na závěry uvedené v rozsudku ze dne 31. 1. 2024, č. j. 8 As 84/2023-71, v němž Nejvyšší správní soud rozhodoval v případě, kdy se žalobkyně domáhala toho, aby krajský soud žalovanému přikázal zahájit řízení o odstranění této stavby. Nejvyšší správní soud v této věci judikoval, že „o zneužití práva podat správní žalobu proti ne zahájení řízení o odstranění stavby (ve smyslu rozsudku rozšířeného senátu ze dne 26. 3. 2021, č. j. 6 As 108/2019-39, č. 4178/2021 Sb. NSS, ŽAVES) se může jednat i tehdy, pokud žalobce sice o rozhodných skutečnostech nevěděl, ale připuštění žaloby by narušilo dlouhotrvající pokojný stav (zde trvající déle než 25 let).“ Zároveň však v bodu 25 také konstatoval, že „v konkrétním případě tedy nemusí ani žaloba podaná s odstupem řady let představovat zneužití práva s ohledem na okolnosti dané věci.“

[39] V nyní posuzované věci bylo na rozdíl od věci sp. zn. 8 As 84/2023 zjištěno vybudování části vodovodu v rozporu se stavebním povolením. V důsledku tohoto pochybení došlo k umístění vodovodu na pozemek žalobce. Žalobce v žalobě uvádí, že se o umístění vodovodu na svém pozemku dozvěděl v roce 2018. Ze sdělení žalovaného k podnětu žalobce k zahájení řízení o odstranění stavby ze dne 7. 2. 2018, č. j. MBC/4256/18/ŽP/Kla577/2018, vyplývá, že žalovaný dne 8. 1. 2018 obdržel podnět žalobce k zahájení řízení o odstranění stavby vodovodního řádu na pozemku parc. č. XA v k. ú. B. u B. Jak vyplývá též z kasační stížnosti stěžovatelky právě od roku 2018 se žalobce domáhal též odstranění sporné části vodovodu ze svého pozemku civilní žalobou, resp. jednáním se stěžovatelkou. Další podnět k odstranění vodovodu podal žalobce dne 11. 10. 2022. Žalobce tudíž nebyl ohledně odstranění vodovodu nečinný ani nelze dovozovat, že by jeho umístění na svém pozemku v rozporu se stavebním povolením po dlouhou dobu strpěl. Následně žalobce dne 29. 3. 2023 podal u krajského soudu žalobu

v posuzované věci. Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že se vodovod na pozemku žalobce nachází dlouhodobě, více jak 30 let. Nejednalo se však o dlouhodobý pokojný stav, neboť vodovod byl na pozemek žalobce umístěn v rozporu se stavebním povolením, tudíž protiprávně. Žalobce si tohoto umístění vodovodu nebyl vědom, neboť jeho vedení na něm ani nebylo zjevné, tudíž se nejednalo ani o situaci, kdy by umístění vodovodu na svém pozemku dlouhodobě akceptoval. Vlastník či provozovatel vodovodu se tudíž ohledně jeho umístění na pozemku žalobce nemohou dovolávat právní jistoty. Žalobce přitom nemohl předvídat, že se na jeho pozemku nachází vodovod v rozporu s trasou uvedenou ve stavebním povolení, a jakmile tuto skutečnost zjistil, začal podnikat právní kroky k jeho odstranění. S ohledem na výše uvedené má Nejvyšší správní soud za to, že se ze strany žalobce o zneužití práva nejednalo.

[40] V rozsudku ve věci ŽAVES v bodě 88 rozšířený senát uvedl: „Rozšířený senát rovněž upozorňuje, že by správní soud měl dále zvážit, zda podáním zásahové žaloby v obdobných případech žalobce nezneužívá právo podat správní žalobu. Je třeba si uvědomit, že například v oblasti stavebněprávní existují spletné vztahy mezi stavebníkem a sousedy, které není vždy vhodné řešit ve správním soudnictví. Správní soud by nemusel dle okolností dané věci poskytnout ochranu např. takovému žalobci, který nejprve soukromoprávním ujednáním přivolí k určitému (jednoznačnému) způsobu užití svého pozemku, poté se však pokusí (aniž byly ze strany stavebníka porušeny podmínky či limity žalobcova přivolení) svých soukromoprávních závazků zbavit iniciací pravomocí správního orgánu, který upozorní na rozpor využití pozemku s veřejným právem. Jinými příklady zneužití práva mohou být např. situace, kdy s ohledem na povahu věci bude v daném případě nad veřejnoprávní podstatou věci převažovat soukromoprávní charakter sporu mezi dvěma fyzickými či právnickými osobami a veřejnoprávní otázka bude zcela marginální, případně kdy žalobce stav, jehož nápravy se nyní domáhá, dlouhodobě pokojně akceptoval“. Lze konstatovat, že z obsahu spisu ani z podání stran nelze dovozovat, že by v nyní projednávané věci nastala situace mající znaky byť i jen vzdáleně připomínající jednání popsané rozšířeným senátem jako zneužití práva, kterému nelze poskytnout soudní ochranu. Tato námitka uplatněná stěžovatelem proto není důvodná.

[41] Výtky stěžovatele, že krajský soud bez dalšího dokazování mechanicky aplikoval předchozí rozsudek Nejvyššího správního soudu, aniž by zkoumal změněný skutkový stav, není opodstatněná, neboť skutkový stav vyplývá ze správního spisu, respektive z důkazů provedených krajským soudem v průběhu předchozího řízení. Žádný z účastníků ani osoba zúčastněná na řízení nové důkazy ani v návaznosti na předchozí rozsudek Nejvyššího správního soudu nenavrhli. Skutkový stav se tedy po předchozím rozsudku Nejvyššího správního soudu nezměnil a krajský soud byl zavázán ve věci rozhodnout podle právního názoru vysloveného v předchozím rozsudku Nejvyššího správního soudu.

[42] Námitka stěžovatele, v níž poukazuje na § 59a vodního zákona a vyjádřil přesvědčení, že kasační stížností napadený rozsudek byl vydán v rozporu s rozsudkem Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2024, č. j. 4 As 30/2022-47, v němž vyšel z tohoto ustanovení vodního zákona, není důvodná. Krajský soud se totiž v posuzované věci tímto ustanovením vodního zákona zcela správně vůbec nezabýval, neboť Nejvyšší

pokračování

správní soud v předchozím rozsudku vysvětlil, že toto ustanovení nemá žádný vliv na splnění podmínky pro zahájení řízení o nařízení odstranění stavby a týká se soukromoprávní problematiky tzv. neoprávněných staveb, nikoli posouzení, zda předmětná část vodovodu je stavbou v rozporu se stavebním povolením. V rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 26. 2. 2024, č. j. 4 As 30/2022-47, se navíc jednalo o skutkově i právně odlišný případ dodatečného povolení stavby „Kanalizace a ČOV Malé Březno“. Poukaz stěžovatele na tento rozsudek proto není relevantní: naopak z něj vyplývá, že i přes existenci věcného břemene dle citovaného ustanovení ostatně bylo potřeba uvedenou stavbu projednat v režimu nepovolené stavby a teprve v rámci něj ji bylo možno (při splnění zákonných podmínek) dodatečně povolit.

[43] Důvodná není ani námitka stěžovatele, že není pasivně legitimován. Stěžovatel je správním orgánem, který má pravomoc zahájit a vést řízení o odstranění stavby, na rozdíl od města Bílovec, které sice je subjektem právních vztahů, avšak nemá pravomoc stavebního úřadu. Stěžovatel opomíjí § 33 odst. 2 s. ř. s., který výslovně správním orgánům (ačkoli nemají právní subjektivitu) přiznává způsobilost být účastníkem soudního řízení správního.

III. b) Kasační stížnost osoby zúčastněné na řízení

[44] Přesvědčení stěžovatelky, že posuzovaná věc znamená zvrat v dosavadní judikatuře, Nejvyšší správní soud nesdílí, neboť posuzovaná věc je charakterizována svými jedinečnými skutkovými okolnostmi. Výtka stěžovatelky, že krajský soud nevzal v úvahu ochranu, kterou se zákonodárce pokusil dát vybrané skupině vodních děl definovaných v § 55 vodního zákona doplněním § 59a do vodního zákona, není opodstatněná. Jak již Nejvyšší správní soud uvedl při vypořádání kasační stížnosti žalovaného, krajský soud postupoval správně, když se tímto ustanovením vodního zákona nezabýval. Nejvyšší správní soud totiž v předchozím rozsudku vysvětlil, že toto ustanovení nemá žádný vliv na splnění podmínky pro zahájení řízení o odstranění stavby a týká se soukromoprávní problematiky tzv. neoprávněných staveb, nikoli posouzení, zda předmětná část vodovodu je stavbou v rozporu se stavebním povolením. Odkaz stěžovatelky na § 59a vodního zákona proto nemá za následek, že by rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 14. 5. 2008, č. j. 3 As 11/2007-92, nebyl pro posuzovanou věc přílehlavý. Tato argumentace tak ve své podstatě představuje polemiku se závěry vyslovenými Nejvyšším správním soudem v předchozím rozsudku, tedy, jak bylo již výše vysvětleno, nepřípustný důvod kasační stížnosti ve smyslu § 104 odst. 3 písm. a) s. ř. s.

[45] Stěžovatelka v kasační stížnosti rovněž namítla, že jí bylo upřeno právo na spravedlivý proces, neboť krajský soud rozhodl, aniž by jí umožnil vyjádřit se k závěrům uvedeným v předchozím rozsudku Nejvyššího správního soudu. K této námitce stěžovatelky Nejvyšší správní soud ze spisu krajského soudu zjistil, že krajský soud poté, co Nejvyšší správní soud rozhodl svým předchozím zrušujícím rozsudkem, účastníky řízení vyzval k vyjádření, zda souhlasí s tím, aby ve smyslu § 51 odst. 1 s. ř. s. bylo o věci samé rozhodnuto bez jednání. Oba účastníci vyjádřili souhlas s rozhodnutím věci bez jednání a krajský soud následně ve věci rozhodl kasační stížností napadeným rozsudkem.

Nejvyšší správní soud připouští, že krajský soud pochybil, když tuto výzvu nezaslal též stěžovatelce a ani účastníky řízení a stěžovatelku nevyzval k vyjádření k předchozímu rozsudku Nejvyššího správního soudu. Rozšířený senát se k postavení osoby zúčastněné na řízení vyjádřil ve svém usnesení ze dne 5. 12. 2017, č. j. 2 As 196/2016-123, č. 3668/2018 Sb. NSS, *Zdravé Ktišsko*:

[19] Na osoby zúčastněné na řízení nelze pohlížet jako na procesní subjekty, jejichž práv se soudní řízení netýká, popř. které jsou v řízení účastny jaksi „do počtu“. Naopak jedná se o osoby, jejichž práv se řízení přímo týká, ba dokonce často o osoby, o jejichž právech, založených rozhodnutím správního orgánu, je v řízení přímo rozhodováno (tak jako je tomu i v nyní projednávané věci). Jinými slovy, předmětem řízení před správním soudem mohou být někdy spíše práva osoby zúčastněné na řízení než práva samotného žalobce. Spor řešený soudem pak také ve svém jádru bývá více sporem mezi žalobcem a osobou zúčastněnou na řízení než sporem mezi žalobcem a správním orgánem (který ve věci potom vystupuje jako původní „mediátor“ či „rozhodčí“ tohoto sporu). V takových věcech pak pouze způsob rozhodnutí správního orgánu determinuje, která ze „stran sporu“ se ocitne v roli žalobce a která bude v řízení před soudem vystupovat jako osoba zúčastněná na řízení. Řízení před správním soudem je tedy zpravidla sporem (také) osoby zúčastněné na řízení, jde o „její“ věc.

[20] Nelze zapomínat na to, že mnohé věci, které náleží do pravomoci správních orgánů, jejichž rozhodnutí jsou následně přezkoumávána správními soudy, se týkají „občanských práv a závazků“ ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Osoby zúčastněné na řízení proto musí mít veškerá práva odvozená z práva na spravedlivý proces zaručeného tímto ustanovením Úmluvy a čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod.

[46] Nejvyšší správní soud tedy uvádí, že bylo na místě, aby krajský soud vyzval též stěžovatelku k vyjádření, zda požaduje nařízení jednání, neboť právo na projednání věci v přítomnosti stěžovatelky, o jejíž vlastnické právo ke sporné stavbě se jedná, je právem odvozeným z práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, o němž se zmiňoval rozšířený senát v cit. rozhodnutí. Bylo též pochybením krajského soudu, že stěžovatelce neposkytl prostor, aby se po zrušení předchozího rozsudku krajského soudu k věci vyjádřila. Nejvyšší správní soud ovšem dospěl k závěru, že jakkoli se jedná o vadu řízení před krajským soudem, v konkrétní projednávané věci nemá za následek nezákonnost rozhodnutí krajského soudu. Jak totiž zdejší soud vysvětlil v rozsudku ze dne 14. 12. 2009, č.j. 5 Afs 112/2008-129, „je třeba rozlišovat dvě situace, kdy krajský soud rozhoduje bez jednání ve věci znovu po té, co bylo jeho předcházející rozhodnutí zrušeno Nejvyšším správním soudem. Prvním případem je situace, kdy i po zrušení prvního rozhodnutí krajského soudu Nejvyšším správním soudem zůstává výsledek sporu stále otevřený a krajský soud je v dalším řízení dle závazného právního názoru Nejvyššího správního soudu povinen se určitými pro věc rozhodnými otázkami, které dosud nebyly ani Nejvyšším správním soudem plně vyřešeny, dále zabývat. Ve druhém případě již byla naopak rozhodná otázka beze zbytku posouzena Nejvyšším správním soudem a krajskému soudu po zrušení jeho původního rozsudku v dalším řízení nezbyvá žádný prostor pro vlastní uvážení. V obou případech je opominutí krajského soudu nařídit ve věci znovu jednání, pokud nebyl v souladu s § 51 odst. 1 s. ř. s. účastníky řízení udělen souhlas k rozhodnutí bez jednání, procesní vadou, konkrétně porušením § 49 odst. 1 s. ř. s. V prvním případě však taková vada zakládá porušení ústavních práv žalobce a je zároveň vadou řízení před soudem, která mohla za následek nezákonné rozhodnutí o věci samé [§ 103 odst. 1 písm. d) s. ř. s.], ve druhém případě tomu tak není, neboť i kdyby ve věci bylo nařízení jednání, nemohl by krajský soud rozhodnout jinak, než je předurčeno závazným právním

pokračování

názorem Nejvyššího správního soudu.“ Právě o takový „druhý“ případ se jednalo v projednávané věci, kdy Nejvyšší správní soud již svým předchozím rozsudkem rozhodl o všech do řízení vnesených otázkách a krajskému soudu již nezbývalo než řídit se vysloveným závazným názorem, aniž by mu zbývala část sporu otevřená k dalšímu řešení. Zároveň (další) námitky, které by stěžovatelka byla mohla uplatnit (a uplatnila je až nyní v kasační stížnosti), jsou irelevantní, resp. nedůvodné, jak vyplývá z tohoto rozsudku. Ostatně tyto argumenty stěžovatelka mohla uplatnit po celou dobu trvání řízení před krajským soudem (poté, co na základě prvního zrušujícího rozsudku NSS byla do řízení přizvána), aniž by jí v tom cokoli bránilo.

[47] Žalobci i jeho právnímu předchůdci náleželo právo domáhat se odstranění stavby vodovodu provedené na předmětném pozemku v rozporu se stavebním povolením. Nejvyšší správní soud proto nesouhlasí se stěžovatelkou, že krajský soud svým rozhodnutím přiznává žalobci jakožto vlastníku pozemku větší ochranu než mu, resp. jeho právnímu předchůdci náležela v době, kdy byla předmětná stavba vodovodu realizována. Pokud stěžovatelka poukazuje na § 58 stavebního zákona z roku 1976 ve znění platném v době realizace dané stavby a uvádí, že nepotřebovala (resp. tehdejší stavebník) souhlas tehdejšího vlastníka s umístěním vodovodu s výstavbou na jeho pozemku, nelze z tohoto ustanovení v žádném případě dovozovat, že by mohla stavět vodovod kdekoli dle svého volného uvážení. Stavby bylo možné i v osmdesátých letech dvacátého století realizovat pouze dle platného stavebního povolení.

[48] Stěžovatelka též poukázala na bod 9 napadeného rozsudku, v němž je uvedeno, že bylo prokázáno, že tvrzení žalobce, že vodovod vůbec neměl vést po jeho pozemku, neodpovídá zjištěnému skutkovému stavu. Tím však nevyvrací správný závěr krajského soudu následně uvedený v bodu 10 téhož rozsudku, že část vodovodního vedení mezi bodem A2 a A4 a od bodu A4 ve směru k bodu A5 po hranici pozemku parc. č. XA s pozemkem parc. č. XB v k. ú. B. u B. byla realizována v rozporu se stavebním povolením a schválenou projektovou dokumentací a stavební úřad zkolaudoval v uvedeném rozsahu vodovod v trase odlišné od umístění schváleného ve stavebním povolení.

[49] Stěžovatelka stejně jako stěžovatel poukázala na rozsudek NSS č. j. 8 As 84/2023-71 (a další navazující rozsudky NSS) s tím, že žaloba měla být odmítnuta pro zneužití práva. Argumentovala porušením principu právní jistoty a narušením pokojného stavu trvajícího od 80. let minulého století. K této argumentaci stěžovatelky Nejvyšší správní soud uvádí (shodně s vypořádáním obdobné argumentace stěžovatele výše), že v posuzované věci se o pokojný stav nejednalo, jelikož vodovod byl na pozemek žalobce umístěn v rozporu se stavebním povolením a žalobce o jeho umístění na svém pozemku v rozporu se stavebním povolením bez svého zavinění nevěděl a ani vědět nemohl, neboť nemohl takovouto skutečnost zjistit či předpokládat. Skutečnost, že se jednalo o dlouhodobý stav, na tomto závěru nic nemění. Proto pokud se žalobce poté, co se o umístění vodovodu na svém pozemku v rozporu se stavebním povolením dozvěděl, začal se domáhat jeho odstranění, nejedná se o zneužití práva. Ke stěžovatelkou zmíněnému řízení u Okresního soudu v Ostravě sp. zn. 34 C 450/2018 a možnosti žalobce uzavřít dohodu se stěžovatelkou ohledně vymístění vodovodu, popř. poskytnutí náhrady za umístění podle § 59a vodního

zákona, resp. neuzavření této dohody, postačuje uvést, že stěžovatelka nijak konkrétně nevysvětluje ani nedokládá, jakým způsobem žalobce zneužívá právo, resp. jak měl způsobit, že nedošlo k dohodě o přemístění vodovodu z jeho pozemku. Stěžovatelka zůstává u zcela obecného a ničím nepodloženého tvrzení, které však nemůže vést k závěru o zneužití práva žalobcem.

IV. Závěr a rozhodnutí o nákladech řízení

[50] Nejvyšší správní soud shledal zčásti nepřipustnými a zčásti nedůvodnými stěžovatelem a stěžovatelkou uplatněné námitky, obě kasační stížnosti jsou proto nedůvodné. Z tohoto důvodu Nejvyšší správní soud dle § 110 odst. 1 věty druhé s. ř. s. obě kasační stížnosti zamítl.

[51] O nákladech řízení pak Nejvyšší správní soud rozhodl v souladu s § 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s. Procesně úspěšný žalobce má právo na náhradu odměny právního zástupce za dva úkony právní služby (vyjádření ke kasační stížnosti žalovaného ze dne 17. 11. 2025 a vyjádření ke kasační stížnosti osoby zúčastněné na řízení ze dne 18. 11. 2025), podle § 11 odst. 1 písm. d) a § 9 odst. 5 písm. d) ve spojení s § 7 vyhlášky č. 177/1996 Sb., advokátní tarif] ve výši 4.620 Kč za úkon, tj. celkem 9.240 Kč. Žalobce má též právo na náhradu hotových výdajů jeho zástupce za tyto dva úkony ve výši 450 Kč za úkon (§ 13 odst. 4 advokátního tarifu), tj. celkem 900 Kč. Zástupce žalobce již v řízení před krajským soudem doložil, že je plátcem DPH, proto se náklady ve výši 10.140 Kč zvyšují o 21 % DPH na 12.269,40 Kč. Celkově tedy jsou stěžovatelé povinni zaplatit žalobci na nákladech řízení o kasační stížnosti 12.269,40 Kč do jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku, k rukám právního zástupce žalobce. Nejvyšší správní soud proto uložil každému ze stěžovatelů zaplatit polovinu této částky, tj. 6.134,70 Kč. Stanovil k tomu přiměřenou lhůtu jednoho měsíce od právní moci tohoto rozsudku.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 16. prosince 2025

Mgr. Aleš Roztočil
předseda senátu